

alkoholu: medycznych, psychicznych i społecznych. Opracowanym na tej bazie kwestionariuszem objęto w 1996 wywiadami retrospektywnymi 100 pacjentów trzech oddziałów psychiatrycznych i w 1997 wywiadami prospektywnymi taką samą liczebnie grupę z tych samych oddziałów. W prezentowanym artykule uwaga koncentruje się tylko na czynnikach społecznych. U 100 pacjentów metodą retrospektywną i u 100 pacjentów metodą prospektywną zbadano stan i dynamikę stosunków małżeńskich, z dziećmi, z domownikami, ze zwierzchnikami, z kolegami z pracy, towarzyskich ze znajomymi w trzech okresach abstynencji: początkowym, po detoksykacji, środkowym i końcowym przed kolejnym nawrotem picia. Zbadano także dynamikę samooceny stanu materialnego pacjentów w wymienionych trzech okresach ostatniej abstynencji. Jak wykazały analizy, jedynie konflikty w małżeństwie/konkubiniacie są czynnikiem o wysokiej zmienności i stąd służyć mogą jako istotny zwiastun zbliżającego się nawrotu picia. W badaniach prospektywnych zmienność tego czynnika pomiędzy okresem środkowym i końcowym abstynencji była znacznie wyższa niż to wykazywały badania retrospektywne. Czynniki te nie wiązały się istotnie z samooceną sytuacji finansowej, z bezrobociem i z głębokością uzależnienia. Pomocniczą rolę zwiastunów zbliżającego się nawrotu pełnić mogą u części pacjentów konflikty z pozostałymi domownikami i konflikty ze zwierzchnikami w miejscu pracy. Konflikty z dzieckiem, konfliktowe stosunki pracownicze z kolegami z pracy, konflikty w sferze stosunków towarzyskich oraz samoocena sytuacji finansowej w trakcie trwania ostatniej abstynencji charakteryzowały się niską zmiennością i tym samym nie stanowiły wyraźnych sygnałów o zbliżającym się nawrocie.

Słowa kluczowe: alkoholizm, nawroty picia, społeczne predyktory nawrotów picia

Zenon Kulka, Grażyna Świątkiewicz, Antoni Zieliński
Social predictors of relapse in alcoholism

SUMMARY

On the grounds of the literature and of 50 semi-structured interviews carried out in 1995 three groups of factors related to relapse in alcoholism were distinguished: medical, psychological and social. Using a questionnaire developed to measure these factors retrospective interviews were conducted in 1996 with 100 patients of three psychiatric departments, and prospective interviews were carried out in 1997 with an equivalent group of patients from the same departments. This paper deals with social factors only. The retrospective and prospective interviews (with 100 patients each) served to assess the current status and dynamics of respondents' relations with their spouses, children, household members, superiors, co-workers, as well as acquaintances and friends in three periods of abstinence: initial (immediately after detoxification), intermediate, and final (directly preceding relapse). Moreover, the analysis included the dynamics of the patients' self-reported economic status in the above-mentioned three periods of their most recent abstinence. Only marital/concubinage conflicts were found to be a factor of high variability and therefore they may serve as a

significant predictor of imminent relapse. In prospective analyses variability of this factor between the intermediate and final stage of abstinence turned out to be much higher than that in retrospective data. The factor in question was not related significantly either to self-reported financial situation, unemployment, or severity of dependence. An auxiliary role as predictors of relapse may also play conflicts with significant others among adult family members and conflicts with supervisors in the workplace. Conflicts with children conflicts at workplace - with co-workers, conflicts with friends and acquaintances, and self-assessed financial situation during the most recent period of abstinence indicated low variability and so cannot be regarded as signals warning against imminent relapse.

Key words: alcoholism, relapse, social predictors of relapse in alcoholism

PIŚMIENNICTWO

1. Billings A. and Moos R. (1983): *Psychological processes of recovery among alcoholics and their families: implications for clinicians and programme evaluators*. Addictive Behaviours, 8: 205-18.
2. Kulka Z., Świątkiewicz G., Zieliński A. (1998): *Interpersonalne i intrapersonalne predyktory nawrotów picia alkoholu*. Alkoholizm i Narkomania Nr 2/31
3. Kulka Z., Świątkiewicz G., Zieliński A. (1998): *Psychiczne i somatyczne predyktory nawrotów picia alkoholu*. Alkoholizm i Narkomania Nr 3/32
4. Marlatt G.A. and Gordon J.R. (1985): *Relapse prevention: Maintenance Strategies in the Treatment of Addictive Behaviour*, New York: Guilford Press.
5. Orford J. and Edwards G. (1977): *Alcoholism*. Oxford: Oxford University Press.
6. Peele S. (1985): *The Meaning of Addiction*, Massachusetts: Lexington Books.
7. Polich J., Armor D., and Braiker HB. (1980): *The Course of Alcoholism: Four Years After Treatment*. Santa Monica, California: The Rand Corporation.
8. Saunders B. Allsop S. (1997): *Nawroty – Polemika w: Nawroty w Uzależnieniach pod red Gosoopa M. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*. Warszawa
9. Shiffman S. (1986): *Task Force 2: models of smoking relapse*. Health Psychology 5 (supplement): 13-27.
10. Stall R. and Biernacki P. (1986): *Spontaneous remission from the problematic use of substances: an inductive model derived from a comparative analysis of the alcohol, opiate, tobacco and food/obesity literature*. International Journal of the Addictions 21: 1-23.
11. Tuchfeld B. (1981): *Spontaneous remission in alcoholics – empirical observations and theoretical implications*. Journal of Studies on Alcohol 42: 626-41.